

Allergenen info voor werkgevers: Allergenen in de composietenindustrie

Wat is een allergie en wat zijn allergenen?

Een allergie is een te sterke reactie van het afweersysteem op lichaamsvreemde stoffen.

Allergenen (sensibiliserende stoffen) komen vooral via de huid en via de luchtwegen het lichaam binnen, waarna het immuunsysteem ze onschadelijk probeert te maken met een soms 'overdreven' allergische ontstekingsreactie.

Een allergie ontstaat in twee fasen. Eerst raakt het afweersysteem door het contact met een sensibiliserende stof overgevoelig. Bij een volgend contact met dezelfde stof treedt vervolgens een abnormaal sterke afweerreactie op, die kan leiden tot (allergisch) eczeem of astma.

Een allergische reactie kan zich al binnen enkele weken na de eerste blootstelling voordoen. Het kan ook jaren duren. Dit hangt af van de mate van blootstelling, de gevoeligheid van de persoon en de sterkte van de sensibiliserende stof. Niet iedereen ontwikkelt een allergie. Wel loopt iedereen de kans om een allergie te ontwikkelen; niemand is hier immuun voor!

Hoe zijn allergenen te herkennen?

In de EU-richtlijnen worden ze sensibiliserende stoffen genoemd. Inhalatie-allergenen moeten worden gekenmerkt met de waarschuwingzin H334 "Kan bij inademing allergie- of astmasymptomen of ademhalingsmoeilijkheden veroorzaken" en huidallergenen met H317 "Kan een allergische huidreactie veroorzaken".

Sensibiliserende stoffen zijn te herkennen aan het gevaarsymbool en de H-zin:

H334 Kan bij inademing allergie- of astmasymptomen of ademhalingsmoeilijkheden veroorzaken.

H317 Kan een allergische huidreactie veroorzaken

Bekende voorbeelden van allergenen binnen de composieten industrie zijn:

- Epoxyhars
- Acrylaathars
- Isocyanaten
- Zuuranhydriden

De meest voorkomende allergenen op de werkplek zijn evenwel niet ingedeeld en niet gekenmerkt door een H-zin. Veel sensibiliserende stoffen zijn ook natuurlijke stoffen, zoals proteïnen en biologische agentia.

Blootstelling

Bij blootstelling in damp- of gasvorm zijn luchtwegen het doelorgaan, bij vloeistof gaat de aandacht uit naar huidcontact, maar als de vloeistof verneveld wordt kan ook inademing optreden.

Voor huidcontact zijn bijvoorbeeld spatten, morsen en contact met verontreinigde gereedschappen of werkstukken belangrijke vormen van contact. Bevindt het allergeen zich in vaste stofdeeltjes, dan denkt men ook aan inademing, maar huidcontact is ook mogelijk.

Er wordt op 2 manieren aandacht besteed aan het voorkomen van blootstelling aan allergenen:

- 1) Algemene maatregelen van preventie, die op meerdere manieren wordt vormgegeven. Enerzijds door maatregelen die de blootstelling voorkomen of minimaliseren en daarmee sensibilisatie en allergie voorkomen, bv vervanging, aanpak bij de bron, technische/organisatorische maatregelen en persoonlijke beschermingsmiddelen. Maar ook door gezondheidsbewaking en voorlichting.
- 2) Het beoordelen van de mate van blootstelling en toetsen aan de grenswaarde. Om nieuwe allergie gevallen bij werknemers te voorkomen is het van belang dat de blootstelling lager is dan de gezondheidkundige grenswaarde. Voor maar enkele allergenen bestaan publieke gezondheidkundige grenswaarden. Bij het ontbreken van een publieke grenswaarde moet binnen een bedrijf zelf een bedrijfsgrenswaarde worden vastgesteld waaraan kan worden getoetst. Zie de zelfinspectietool: *Hoe ga ik te werk bij het vaststellen van grenswaarden?* Blootstelling beneden deze bedrijfsgrenswaarden betekent niet dat er geen sensibilisatie kan optreden, omdat deze referentie waarde geen veilig blootstellingsniveau is.

Wat moet de werkgever doen?

1. Risico's inventariseren

Bepaal de risico's – welke stoffen die een allergie kunnen veroorzaken worden er gebruikt of ontstaan er in het werkproces? Ga na wie in aanraking kan komen en hoe.

NB Jeugdigen mogen geen arbeid verrichten met stoffen die geclassificeerd zijn met H334. Afgevoerde lucht die stoffen met H-zin 334 bevat, mag niet op dezelfde arbeidsplaats gerecirculeerd worden.

2. Gevaarlijke stoffen vervangen

De beste oplossing is het gebruik van en de blootstelling aan deze stoffen te vermijden door ze door een minder gevaarlijke stof te vervangen.

3. Beoordeel de blootstelling

Beoordeel de concentratie van de stof waaraan men wordt blootgesteld, de duur en de frequentie van de blootstelling en het aantal blootgestelde werknemers. Sensibiliserende agentia kunnen een allergische overgevoeligheid veroorzaken bij concentraties die lager zijn dan de traditioneel vastgestelde grenswaarden voor beroepsmatige blootstelling. Zelfs de blootstelling aan een zeer laag niveau van inhalatie-allergenen op de werkplek kan allergische symptomen in de luchtwegen veroorzaken bij werknemers die inmiddels gevoelig zijn geworden. Beoordeel ook de kans op contact met de huid.

Vorkom waar mogelijk de blootstelling.

4. Blootstelling voorkomen

Controleer of de bestaande voorzorgs-maatregelen adequaat zijn en of er nog meer moet worden gedaan.

Voorbeelden van beheersmaatregelen zijn:

- Vermijd werkprocedures die stof, aërosolen of dampen produceren;
- Aanpassing stof/product -> gebruik grondstoffen of producten in de vorm van granulaten, pellets, slurries of pasta's i.p.v. fijne poeders.
- Gebruik gesloten meng- en doseersystemen.
- Verpakking -> toepassen van 'verloren verpakking' bv waarbij verpakking oplost in water of verpakkingen waarbij menging kan plaatsvinden zonder de verpakking te hoeven openen, bv. hars en verharder.

- Dubbele spuitpistolen voor lijmen, waarbij hars en hardener in de spuitmond worden gemengd;
- ‘Doorsteekverpakkingen’ waarbij een blik verharder bovenop een blik met hars staat.
- Beperk de blootstelling met behulp van doeltreffende ventilatie, afzuigkappen en andere inrichtingen op de werkplek;
- Stel een plan op voor periodiek(e) onderhoud en reiniging met vermelding van schoonmaakmethoden en -apparaten.
- Gebruik natte reinigingsmethoden of stofzuigers in plaats van bezems.

5. *Persoonlijke beschermingsmiddelen*

Indien blootstelling niet kan worden voorkomen, moet naast andere uitvoerbare beheersmaatregelen gebruik worden gemaakt van een geschikte persoonlijke beschermende uitrusting:

- Kies voor iedere taak of blootstelling de meest geschikte uitrusting. Raadpleeg het Veiligheidsinformatieblad (VIB) of volg de gebruiksaanwijzing van de fabrikant om de juiste keuze te maken.
- Iedere werknemer moet zijn eigen adembeschermingsmiddel en/of handschoenen hebben. Hetzelfde materiaal mag niet door meerdere werknemers worden gedeeld.
- Bij regelmatig gebruik moet de uitrusting in goede staat worden gehouden, het materiaal moet worden schoongemaakt, het moet worden gecontroleerd op technische en andere schade en de filters moeten zo nodig worden vervangen.
- Leg de procedures voor het regelmatig reinigen, desinfecteren, opslaan, inspecteren, repareren, afkeuren en onderhouden van ademhalings-bescherming schriftelijk vast.

En verder:

Geef de werknemers informatie over en training in:

- allergenen waaraan ze worden blootgesteld
- veilige werkmethoden
- het juiste gebruik van ademhalingsbescherming, zoals het om- en afdoen, beperkingen in het gebruik en het onderhoud.
- Controleer regelmatig het blootstellingsniveau en de gezondheidsproblemen en evalueer de situatie dan opnieuw, vooral indien de werkmethoden zijn aangepast.
- Duid een persoon, bv de preventiemedewerker, aan bij wie ademhalingsproblemen en/of huidklachten moeten worden gemeld.
- Wanneer mogelijk arbeidsgebonden symptomen van luchtweg- en huidaandoeningen worden gesignaleerd, moeten er medische onderzoeken plaatsvinden.
- Bied Periodiek Medisch Onderzoek aan, gericht op beginnen huid- of luchtwegklachten.

Meer informatie is te vinden in

- AI-55 Werken met Allergenen, Sdu
- www.nkal.nl/content/leidraad-allergenen.asp
- <https://gevaarlijkestoffen.zelfinspectie.nl/>

Dit inspectierapport is een uitgave van:

Inspectie SZW

De Inspectie SZW maakt deel uit van het Ministerie
van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

117755 | februari 2019